

‘ต่างชาติ ต่างภาษา ต่างคนต่างอยู่’

วารากรณ์
سابโกเศศ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

varakorn@dpu.ac.th

บเมื่อไม่นานมานี้ผมได้ไปร่วมงาน “อดีตเพื่ออนาคต 2548” ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ ศาสตราจารย์ ดร. วิรุณ ตั้งเจริญ อธิการบดีผู้มีศิลปะอันอ่อนโยนในหัวใจเป็นผู้จัด และได้ฟังปาฐกถาพิเศษเรื่อง “ต่างวิชา ต่างภาษา ต่างคนต่างอยู่” โดยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์ ซึ่งมีเนื้อหา น่าสนใจมาก จนขอนำมาถ่ายทอดต่อไปนี้

งานปาฐกถาหน้าข้าว หน้าเหล้า หรือในงานชุมนุมศิษย์ เก่าหน้าเก่ากันว่าเป็นเรื่องที่สุดควรหลีกเลี่ยงให้ไกลที่สุด โดยเฉพาะงานประเภทหลังที่คนไปงานจะคุยกันเหมือนดอกลอยมานาน อย่างไรก็ตามในวันนั้น ดร.ยงยุทธ ได้มีบทของปาฐกถามาแจกด้วยจึงทำให้ได้รับสาระอย่างเต็มที่

ดร.ยงยุทธเป็นนักวิทยาศาสตร์ชั้นยอดคนหนึ่งของประเทศไทย เป็นนักคิด และมีวัตรปฏิบัติที่น่าชื่นชมจนได้รับเชิญเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิของหลายมหาวิทยาลัย

ดร.ยงยุทธกล่าวถึงการไม่สื่อกันของคนในปัจจุบันไว้ดังต่อไปนี้

“การสื่อสารในปัจจุบันสะดวก รวดเร็ว และง่ายกว่าเดิมมาก มีทั้งโทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต ไม่นับโทรทัศน์และวิทยุไปไหนมาไหนก็ง่าย”

“แต่แปลกที่การสื่อสารระหว่างผู้คนดูจะยากขึ้นในหลายด้าน เป็นเพราะเช่นนี้กระมัง บริษัทมือถือถึงโฆษณาให้ใช้เวลาในการพูดกันให้มากขึ้น แล้วที่ติดว่านั่นคือ ยังให้กอดกันมากขึ้นด้วย”

“คงอธิบายได้ในทำนองที่ว่าฮาร์ดแวร์หรือเครื่องมือ สำหรับการสื่อสารดีขึ้น แต่ซอฟต์แวร์ คือโปรแกรมหรือเรื่องราวเหตุผลที่จะให้คนสื่อสารกันยังไม่ดีขึ้น คนยังไม่พัฒนาในด้านจิตใจและทัศนคติที่จะทำให้สื่อสารกันอย่างมีเนื้อหามากขึ้น”

“การสื่อสารที่มีปัญหาภาค คือการสื่อสารระหว่างผู้ที่มีการศึกษาตามสายที่ต่างกัน ตั้งแต่ตอนมัธยมปลายก็แยกสายวิทย์ สายศิลป์ พอเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาก็แยกออกเป็นสายวิทยาศาสตร์ สายสังคมศาสตร์ แต่ละสายก็มีสายย่อยของตน พอจบการศึกษา หลายคนสื่อสารข้ามสายไม่ได้ หลายคนถึงกับไม่เห็นความสำคัญของสายอื่นนอกจากของตน”

“การไม่สื่อกันระหว่างคนต่างสายไม่มีเฉพาะคนไทยเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของคนทั่วไป เช่น ที่อังกฤษมีการถกเถียงกันเรื่อง The two cultures มานานแล้ว ซึ่ง C.P. Snow ได้เป็นผู้ชี้ปัญหาตั้งแต่เกือบห้าสิบปีมาแล้วและก่อให้เกิดการโต้ตอบกันมาก ด้านหนึ่งก็บอกว่าการศึกษาที่ดีต้องทำให้ผู้เรียนมีเหตุผล อีกทั้งได้ความรู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ แก้ปัญหาการกินอยู่ การผลิต การบริการได้ ด้านนี้คือกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อีกด้านหนึ่งก็บอกว่าคุณครูจะรู้ซึ่งถึงสิ่งต่างๆ ซึ่งมีสุนทรีย์ และที่สำคัญคือควรจะมีซึ่งถึงความเป็นมนุษย์ ความมีวัฒนธรรม ซึ่งเรียนได้จากวรรณคดีและศิลปะ ด้านนี้คือกลุ่มมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์ ซึ่งรวมถึงสังคมศาสตร์ส่วนหนึ่งด้วย”

“ที่จริงแล้ว ปัญหาการไม่สื่อกันเกิดขึ้นเมื่อมีการแยกสายวิชาการกันอย่างชัดเจนเมื่อไม่นานมานี้เอง เมื่อก่อนนี้ความรู้พอจัดว่าเป็นองค์รวม ดูจากการศึกษาไทยก็ได้ เราเรียนกันในวัน นอกจากเรียนธรรมะแล้ว เรายังเรียนเรื่องตำรับยา เรื่องกายภาพบำบัด เรื่องศิลปะการป้องกันตัว ในวัดของทิเบต นอกจากมีพุทธธรรมแล้ว ยังมีหออายูเวท หอคณิตศาสตร์ สำหรับศึกษาด้านต่างๆ เหล่านี้ นักปราชญ์ตั้งแต่โบราณกาลจะมีความรู้ในทุกด้านโดยไม่แยกแยะระหว่างด้านต่างๆ กัน มหาวิทยาลัยที่กำเนิดขึ้นตามทีต่างๆ ในโลกต่างก็เป็นที่รวมของผู้มีความรู้ด้านนาชนิด ที่เข้ามารวมกันอย่างมีความเชื่อมโยง เพิ่งมาในระยะไม่กี่ร้อยปีมานี้เอง เมื่อมนุษย์สังคมนั้นพัฒนาขึ้น วิทยาการเพิ่มพูนขึ้นมาก งานเขียนงานศิลปะ ประวัติศาสตร์มีมากขึ้น จนคนใดคนหนึ่งไม่สามารถจะรอบรู้ไปทั้งหมด ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ แต่ประสิทธิภาพนี้จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีการสื่อสารกันระหว่างความรู้อย่างต่างๆ เพราะปัญหาต่างๆ ที่สังคมต้องเผชิญ และต้องแก้กันนั้นมักจะต้องใช้ศาสตร์ทั้งหลายมาเชื่อมโยงกันจึงแก้ได้”

“สมมุติว่าระหว่างผู้ที่ได้รับการศึกษามาในด้านต่าง ๆ มีความสำคัญ เพราะสังคมต้องการความหลากหลาย สังคมไทยจะต้องดูแลให้มีสมมุติ...”

ดร.ยงยุทธได้กล่าวต่อไปถึงปัญหาของต่างคน ต่างอยู่ โดยเปรียบเทียบให้เห็นตัวอย่าง ดังนี้

“มีปัญหาคืออะไรจากการที่ต่างคนต่างวิชา ต่างภาษา ต่างคนต่างอยู่ของคนไป ตอบได้ว่า ปัญหาคงคล้ายกับการที่สมองสองซีกทำงานโดยไม่เชื่อมโยงกัน อย่างที่เราทราบแล้วสมองซีกซ้ายของมนุษย์ทำงานด้านความคิดอ่านที่เป็นเหตุผล ด้านภาษา ด้านการวิเคราะห์แยกส่วน ในขณะที่สมองซีกขวาทำงานด้านความคิดอ่านที่มาจากแรงดลใจสัญชาตญาณ ความสวยงาม ความคิดเชิงสังเคราะห์แบบองค์รวม สมองสองส่วนต้องทำงานเชื่อมโยงกัน และหากตัดความเชื่อมโยงออก ดังเช่นที่แพทย์ทำกับคนไข้ลมบ้าหมูบางประเภท สมองแต่ละซีกก็จะทำงานของตนโดยไม่เชื่อมโยงดังกล่าวได้ เช่น ให้อือของด้วยมือซ้ายถือได้ แต่บอกไม่ได้ว่า

ถืออะไรอยู่

สังคมที่ขาดความเชื่อมโยงระหว่างผู้ได้รับการศึกษาต่างสายกัน ก็คล้ายกับคนที่ขาดความเชื่อมโยงระหว่างสมองสองส่วนนั่นเอง

อาจเปรียบอีกแบบหนึ่งก็ได้ การสื่อสารด้วยเว็บมีความสำคัญและมีพลังมาก จากการที่เว็บไซต์ต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน เราเรียกระบบว่า world wide web แต่หากตัดความเชื่อมโยงจากกัน ถึงแม้ว่าแต่ละเว็บไซต์อยู่ได้ก็ตาม พลังของเว็บนี้ก็หมดไปทันที เนื่องจากไม่สามารถต่อกันที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้เหมือนโดนโซ่ขังอยู่

ระบบที่ทำให้เชื่อมโยงกันถึงกันได้จึงมีความสำคัญประการหนึ่งคือให้เราเดินทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้ในพริบตา”

“ตัวอย่างที่ให้น่าสนใจเป็นตัวอย่างทางวิทยาศาสตร์ แต่ผมอาจยกตัวอย่างอื่นที่มาจากด้านมนุษยศาสตร์ก็ได้เพื่อให้เห็นความสำคัญของการเชื่อมโยง เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์คงจะทำได้ดีตราบเท่าที่นักศึกษาศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในที่ต่างๆ สมัยต่างๆ อย่างไม่เชื่อมโยงถึงกัน แต่เมื่อเชื่อมโยงกันได้เราก็จะได้ความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้น

เช่น ถ้าศึกษาสงครามของอเมริกาเพื่อเอกราชจากอังกฤษ เมื่อกล่าวสงครามที่แล้ว และศึกษาปฏิวัติของฝรั่งเศสในแต่ละเหตุการณ์ ก็จะได้ความรู้ระดับหนึ่ง แต่ถ้าศึกษาความเกี่ยวโยงระหว่างเหตุการณ์ทั้งสอง ในแง่ของ

อิทธิพลระหว่างกัน การไปมาหาสู่ของผู้คน กระแสของสังคมยุโรปโดยรวม ฯลฯ ก็จะได้รู้สึกซึ่งถึงอีกระดับหนึ่งได้ ในทำนองเดียวกัน ความเชื่อมโยงกันระหว่างเหตุการณ์ในภาคใต้ของเรากับประวัติศาสตร์ กับเหตุการณ์ในตะวันออกกลาง และกับนโยบายต่างประเทศของเรา ก็ล้วนมีความสำคัญ ซึ่งหากละเลยไปเสีย เราก็คงจะแก้ปัญหาของเราไม่ได้”

“การศึกษาของเราในปัจจุบันมักให้ความสำคัญกับสมองซีกซ้ายมากกว่า ทำให้เยาวชนไม่ได้รับการพัฒนาที่สมบูรณ์ เรามักเน้นให้เยาวชนเรียนรู้เป็นส่วนๆ เป็นวิชาๆ ซึ่งก็ทำให้สามารถ “เก็บ” ความรู้เหล่านั้นไว้ได้ในสมองซีกซ้าย แต่เราไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงกันระหว่างวิชาที่ต่างกันนั้น ไม่ให้ความสำคัญกับการคิดแบบองค์รวม ไม่แยกส่วน ไม่ยอมให้เยาวชนคิดถนัดออกไปจากแนวคิดตามปกติ ไม่ยอมให้เขามี “วิญญาณขบถ” ต่อแนวคิดหรือความเชื่อถือแบบเก่า ทั้งที่ที่จริงแล้ว ความก้าวหน้าของมนุษย์ และความก้าวหน้าของวิชาการนั้น มักเกิดขึ้นจากการคิดแหวกแนว การขบถต่อแนวทางแบบเดิมทั้งสิ้น

นี่คือการใช้สมองอีกแบบหนึ่ง ที่เราน่าจะให้ความสำคัญมากขึ้น และไม่ใช่ไปสุดโต่งจนกลายเป็นขบถไปหมดโดยไม่ยอมรับแนวทางเดิมที่ได้สร้างสังคมมา จนถึงปัจจุบันสักอย่าง เราต้องการสมดุลที่เหมาะสมระหว่างการใช้สมองทั้งสองแบบ และที่สำคัญคือ เราต้องการเชื่อมโยงกัน เพื่อให้ได้ผลที่ดีที่สุดสำหรับแต่ละคน”

“นักวิชาการต่างสาขาในปัจจุบัน ก็เหมือนคนต่างภาษาที่พูดกันไม่รู้เรื่อง ยิ่งการศึกษาของเราล้มเหลว ไม่สามารถทำให้นักวิชาการ หรือคนทั่วไป เข้าใจหรือสนใจเรื่องที่ไกลไปจากที่ตนได้ศึกษามา ยิ่งเหมือนคนที่พูดเป็นเพียงภาษาเดียว ไม่สามารถติดต่อเชื่อมโยงกับใครอื่นในโลกได้ นอกจากพวกของตน

นี่เป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งเราคงจะต้องแก้ไขโดยปรับทั้งทัศนคติโดยทั่วไป และปรับระบบการศึกษา ให้กว้างขึ้น ให้มีทางเลือกมากขึ้น ให้ผู้เรียนได้ลองเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่มีหลากหลายด้วยตนเอง มีแค่เพียงแต่ป้อนเนื้อหาที่เหมือนกันไป

หมดเป็นชุดๆ โดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติของความรู้ ซึ่งมีทั้งความหลากหลาย มีวิวัฒนาการ มีแง่มุมต่างๆ ที่สลับซับซ้อน”

ล

าหรับข้อเสนอนี้เพื่อแก้ปัญหาต่างคน ต่างอยู่นั้น ดร.ยงยุทธ กล่าวไว้ดังนี้

“มหาวิทยาลัยจะทำอะไรเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างคนต่างวิชาได้? ที่จริงแล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีอยู่เหมือนกัน เช่น จากการที่มีหลักสูตรพื้นฐานในด้านกว้างสำหรับนิสิต นักศึกษาในช่วงปีแรกๆ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากความพยายามของนักการศึกษา เช่น อาจารย์สันต์ เตชะกัมพูช ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่เราน่าจะยังต้องทำมากกว่านี้ เช่น เราน่าให้เขาสามารถเลือกสาขาของเป็นวิชาที่แตกต่างออกไปจากสาขาหลักแบบข้ามคณะได้ ซึ่งอาจเป็นเรื่องยุ่งยากด้านการจัดการบ้าง แต่ก็ไม่ยากจนเกินไป ในต่างประเทศ สามารถทำเช่นนี้ได้ ในมหาวิทยาลัยดีๆ หลายแห่ง

ตัวอย่างเช่น คุณหญิงจุกา วัฒนศิริธรรม ผู้จัดการใหญ่นาครไทยพาณิชย์ จบจากเคมบริดจ์ โดยเรียนเศรษฐศาสตร์ และเคมีกรที่ได้ความรู้ที่กว้างย่อมเป็นประโยชน์สำหรับหลายคนที่จะไปประกอบอาชีพที่ต้องการความรู้กว้าง”

“ข้อเสนอที่น่าจะพิจารณาอีกอย่างคือ การให้นิสิตนักศึกษาสามารถหาประสบการณ์จากสาขาวิชาอื่นได้ เช่นเดียวกับหาประสบการณ์จากการฝึกงานแบบสหกิจศึกษา เราอาจเรียกการหาประสบการณ์เช่นนี้ว่า สหวิทยศึกษา ซึ่งอาจจัดให้เป็นทางเลือกสำหรับนิสิตนักศึกษาในช่วงปีหลังๆ ของการศึกษาก็ได้ อาจจัดให้เป็นการฝึกงานวิจัยในด้านที่อาจแตกต่างออกไปจากสาขาที่คุ้นเคย แต่ก็สามารถใช้ภูมิหลังของตนเข้ามาช่วยได้ เช่นเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยแบบบูรณาการ ซึ่งทั้งอาจารย์และนักวิจัยจะได้ประโยชน์ร่วมกัน โครงการเช่นนี้อาจเป็นความร่วมมือระหว่างอาจารย์ ต่างคณะ ต่างสาขา โดยมีนิสิตนักศึกษาเป็นตัวเชื่อมโยงก็ได้”

“หากผู้ที่มาจากทุกด้าน ทุกสาขา ทำความเข้าใจและสื่อสารถึงกันได้ดีขึ้น ก็จะมีผลดีต่อทั้งตัวเองและผู้อื่น ผู้ได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะจากด้านใดเป็นหลักก็ตาม ก็จะตระหนักถึงความสำคัญของด้านอื่นๆ อยู่เสมอ

นักการเมืองการบริหารจะสามารถเข้าใจปัญหาของทางเกษตรกรรมแพทย์แผนใหม่ และสามารถตัดสินใจได้ในแนวทางที่เหมาะสม

วิศวกรจะรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตพื้นบ้าน เข้าใจถึงปัญหาของการนำเทคโนโลยีเข้าไปใช้อย่างสมัสมุมหัว อันอาจทำให้เกิดความรำคาญของสังคมได้

นักกฎหมายจะสามารถติดตามประเด็นใหม่ๆ ที่มีความสำคัญต่อสังคม เช่น อาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ต ทรัพย์สินทางปัญญาของสิ่งประดิษฐ์เทคโนโลยี นักเศรษฐศาสตร์ก็จะไม่มองทุกสิ่งทุกอย่างเป็นปัจจัยและผลทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่รู้จักคุณค่าของสิ่งที่ประมาณค่ามิได้ด้วยเป็นต้น”

“ดังนั้น แม้จะต่างวิชา ต่างสาขากัน นักวิชาการ หรือผู้ที่ได้รับการศึกษาทั่วไปก็ไม่ควรจะต่างภาษาขนาดพูดกันไม่รู้เรื่อง ไม่ควรที่จะต่างคนต่างอยู่ ผมอยากจะทำให้เราเองประเทศไทยเป็นครอบครัวใหญ่ มองโลกทั้งหมดเป็นครอบครัวใหญ่ แต่ละคนก็มีเรื่องของตนที่จะต้องทำ ต้องดูแล แต่ในขณะเดียวกัน เราก็สนใจเรื่องของคนอื่นในครอบครัวว่าด้วยแม้จะไม่ถึงกับรู้ละเอียดนัก

ความสนใจกว้างนี้ มีเพียงทำให้ตัวเราเองดีขึ้น กว้างขึ้น

มีชีวิตที่หลากหลายขึ้นเท่านั้น แต่ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่เป็นประเทศ เป็นโลกของเราดี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งจากความสามารถสื่อถึงกันได้ และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีร่วมกันได้แบบเสริมพลังซึ่งกันและกัน”

“ผมได้กล่าวมาตอนต้นว่า การที่เราสามารถไปมาหาสู่กัน และสื่อสารกันด้วยเทคโนโลยีต่างๆ สะดวกรวดเร็วจนก็เปรียบเสมือนมีฮาร์ดแวร์ที่ดีขึ้นกว่าเดิมมาก แต่หากเรา ยังขาดซอฟต์แวร์ ยังไม่สามารถแปลภาษาต่างๆ โดยง่าย หรือยังไม่ยอมสื่อสารข้ามสาขา ก็ยังไม่มื่ออะไรดีขึ้นกว่าเดิมนัก ทั้งสำหรับตัวเอง และสำหรับโลกโดยรวมเปรียบอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่าเหมือนกับครอบครัวที่ต่อเติมบ้านของตน เพื่อให้มีห้องนั่งเล่นที่สบายน่าอยู่แล้ว แต่ถ้าสมาชิกของครอบครัวเพียงแต่เข้ามาเพื่อทำกิจกรรมของตนโดยไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น นั่งดูเฉพาะรายการทีวีที่ตนชอบฝ่ายเดียว ห้องนั่งเล่นก็จะได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร หรืออาจกลายเป็นชนวนให้ทะเลาะบาดหมางใจในครอบครัวด้วยซ้ำ

แต่ถ้าเราทำกิจกรรมร่วมกัน คุยกัน เล่นเกม ช่วยกัน ทำการบ้าน หรือดูรายการทีวีที่ทุกคนสนใจ ห้องนั่งเล่นนั้นก็กลายเป็นจุดศูนย์กลางของครอบครัวได้ถ้าเช่นนี้แล้วเราก็ไม่ต้องมีใครต้องมาเตือนให้คุยกันให้มากๆ หน่อย หรือกอดกันไว้ เพราะเราทำเช่นนั้นอยู่แล้ว”

ผมขอแถมท้ายว่าสังคมไทยไม่เพียงแต่ต้องการซอฟต์แวร์เพื่อให้เข้าใจระหว่างสาขาวิชาดีขึ้นเท่านั้น ยังต้องการซอฟต์แวร์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดีขึ้นอีกด้วย ท่ามกลางความชื่นชมและความบากบั่นที่จะได้มาซึ่งฮาร์ดแวร์ราคาแพงขึ้นเรื่อยๆ นั้น ซอฟต์แวร์ครอบครัวตัวนี้ต้องการความเป็นพิเศษอย่างยิ่ง